

CAPÍTOL 2

CONEIXEMENT PSICOLÒGIC ORDINARI

Hi ha un primer tipus de coneixement psicològic que qualifiquem d'ordinari pel fet que és el que qualsevol individu que aprèn pot aconseguir. Aquest tipus de coneixement resulta de l'experiència individual, i per tant és empíric i particular; no és fruit de la sistematització del treball coordinat d'individus ni es qüestiona, com a tal coneixement, els seus conceptes explicatius. De fet, si deixem de banda el parlar, aquest és un tipus de coneixement que compartim amb altres espècies, especialment els animals domèstics dels quals, no en va, diem de vegades que "tenen molt de coneixement".

Aquesta idea general es pot desgranar tot observant com de la mateixa manera que cada individu aprèn a tenir cura de la salut i adquireix habilitats físiques, també aprèn a relacionar-se amb els altres, a tractar-los i a conèixer quines són les seves opinions, actituds, valors, hàbits, defectes, etc. És en aquest sentit que afirmem que tots els individus que aprenen tenen el coneixement psicològic al seu abast.

Aquest aprenentatge que comporta coneixement dels altres és comú a tots els individus que viuen en societat però és especialment notori en aquells individus que, per ofici, es veuen obligats a tractar altres individus, a observar-los, a preguntar i saber de les seves vides i experiències, i a aconsellar-los o guiar-los. Tal és el cas dels metges, els mestres i els educadors, els entrenadors i tants altres professionals de l'empresa, els serveis i demés organitzacions socials. El cas dels metges és, però,

especialment notori, ja que coneixen els subjectes en el seu univers més íntim i en relació a una de les necessitats fonamentals de tota existència com és la salut. És per aquesta raó que el metges es presenten, des d'antic, com els representants per excel·lència del coneixement psicològic ordinari.

L'expressió corrent de "tenir molta psicologia" ve a reflectir aquest saber que significa estar orientat sobre la manera de fer de les persones i que pot arribar a extrems difícils d'assolir fins i tot des de la mateixa professionalització psicològica. En efecte, tots els professionals citats poden desenvolupar un saber psicològic extraordinari tal que poden descriure i predir el comportament concret d'un subjecte amb una finor que no pot plantejar-se al psicòleg de carrera. Això és així pel fet que les singularitats de les persones només és assolible pel seu coneixement directe i particular. Aquest és, d'altra banda, un saber insubstituïble i que esdevé necessari a tot professional aplicat que vol intervenir sobre el comportament dels altres subjectes. Metges, educadors, entrenadors i altres professionals que tenen a veure amb el comportament individual necessiten d'aquest saber de tal manera que si no l'aconsegueixen no poden completar la seva formació ni poden garantir una actuació eficaç. És per aquesta raó que sovint es parla de tenir "ull clínic", "saber tractar els altres", "tenir intuïció" i tantes altres expressions que signifiquen l'existència d'un saber psicològic experiencial, particularitzat i, fins a cert punt, intransferible.

Val a dir que pel fet de disposar d'un sistema de referenciació lingüística, aquest coneixement empíric i individual pot arribar a formulacions que actuen com un coneixement empíric generalitzat. Les dites populars sovint reflecteixen aquests sabers, però són les històries, orals i escrites, les que millor informen d'aquells continguts psicològics. En elles hi aprenem del comportament de la gent en general i, fins i tot, hi ha uns primers intents sistematitzadors com quan parlem de les diferències de la gent de la ciutat i la dels pobles, de les dones i els homes, i de tantes altres dualitats que signifiquen diferenciació i orientació. Els historials clínics dels metges són, en aquest sentit, una exemple i un paradigma del saber inesgotable referit a la "psicologia" de les persones. Un altre exemple el constitueixen les obres de narrativa com, per exemple, *El quadern gris* de Pla (1997) en la que es descriu – amb l'ús estudiat de l'adjectiu – la manera de ser d'individus concrets en un universos geogràfic i culturals específics. Les novel·les, especialment les que ja reben el nom de "psicològiques", per la seva descripció detallada, completa i interrelacionada de la manera de fer dels individus, figuren també entre els sabers psicològics ordinaris. Això explica que, per a alguns, qualsevol estudiant de psicologia hauria de començar els seus estudis llegint, per exemple, *Els germans Karamazov* de Dostoievski (1878/1961). No és un mal consell. El que sí és un mal consell, és invitar a limitar el saber psicològic al saber ordinari, casuístic o literari.

Cal notar que aquest coneixement psicològic ordinari té equivalències amb disciplines tan fonamentals com la física, la biologia i la sociologia. Així, la gent té coneixement ordinari sobre la gravetat dels objectes que manipula, del funcionament dels motors d'explosió, del funcionament del propi organisme o del d'altres organismes i de l'especial organització i funcionament d'un grup, una societat o un poble. En tots els casos es dona un coneixement ordinari particular i empíric, diferent i insubstituïble respecte del coneixement científic que proporcionen aquelles

ciències. Això és especialment interessant per quant, com apuntàvem, sovint es vol reduir la psicologia al coneixement ordinari; cosa que no es proposa respecte d'altres disciplines.

El caràcter marcadament comú del coneixement psicològic ordinari provoca, però, que el perill de reducció del saber psicològic al coneixement ordinari sigui molt més marcat que en cap altra disciplina. Hi ha molta gent que desconeix el funcionament dels motors d'explosió o quina és l'organització social dels indígenes en una zona de l'Amazones; però tothom té experiència de si mateix i dels altres, amb formulacions descriptives i explicatives de pràcticament tots els actes de caire psicològic. Si a aquesta singularitat s'hi afegeix el mite segons el qual la naturalesa humana és un misteri –mite que ve corroborat per la incomoditat generalitzada que provoca la idea que pugui existir una explicació real d'aquesta naturalesa i una psicologia com a ciència–, aleshores es pot començar a ser conscient de quin és el futur que espera a la tasca de produir un coneixement psicològic diferent al coneixement psicològic ordinari. En tot cas, en contra de les posicions vulgars de concebre la psicologia, s'ha d'afirmar que igual que hi ha coneixement ordinari i científic dels fenòmens físics, biològics i socials, també hi ha coneixement ordinari i científic dels fenòmens psíquics.

Val a dir, però, que cap coneixement no és desestimable. El que hem volgut assenyalar, en aquest capítol, és que existeix una forma de coneixement psicològic d'una extremada amplitud que esdevé necessari en moltes tasques i activitats professionals. Aquest coneixement no s'ensenya en un curs o una carrera de psicologia, encara que s'ha de contemplar com a tal i en la seva singularitat en una visió cultural àmplia del saber psicològic.

